

Українська наука має значні здобутки в дослідженні об'ємної й оригінальної літературної пам'ятки. Крім перевиданої російською та українською мовами "Історії Русів", нині доступні вже праці О. Апанович, І. Борщака, Л. Винара, М. Возняка, В. Горобця, М. Грушевського, Я. Дашкевича, Д. Донцова, Д. Дорошенка, М. Драгоманова, С. Єфремова, Є. Когула, М. Костомарова, І. Лисяка-Рудницького, Ю. Луцького, Є. Маланюка, Т. Мацьківа, Ю. Мицька, О. Оглоблина, О. Субельного, Є. Прицака, О. Стромельського та ін., які зробили вагомий внесок у дослідження проблем, пов'язаних безпосередньо з "Історією Русів".

Останнім часом з'явилися фундаментальні праці українських учених, які більшою чи меншою мірою торкаються цієї проблеми. Серед них вирізняємо: "Історію української філософії" В. Горського (К., 1997); "Очіма Заходу: Рецепція України в Західній Європі XI-XVIII ст." Д. Наливайка (К., 1998); "Міф про Мазепу" С. Павленка (Чернівці, 1998); "Українська державна ідея. Проблеми формування, еволюції, реалізації" В. Смоля, В. Степанюк (К., 1997) та ін.

Незважаючи на наявність компаративістичної літератури, феномен виходження одного видатного твору в широкий контекст споріднених явищ і промінування на них ще достатньо не вивчені. Потребують певного теоретичного осмислення категорії контексту як явища активного, як рецептора зі своїми зустрічними течіями, а також канали впливу в параметрах контактних та генетичних зв'язків і прихованих "недовідованих" (І. Франко), розчинених в атмосфері епохи, у "душі часу", для з'ясування яких узвичаєні поняття "типологічне сходження", подібності чи аналогії недостатні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане як складова частина комплексної теми "Нове українське письменство в контексті європейської культури", над якою працюють колективи кафедр історії світової літератури та культури, української літератури, українознавства Херсонського державного педагогічного університету.

Мета роботи — дати власний дискурс "Історії Русів", висвітлити аспекти проблеми контактно-генетичних зв'язків і типологічних сходжень "Історії Русів", її значення у становленні й розвитку української літератури та формуванні національної самосвідомості народу.

Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких завдань:

1. Вивчити політико-культурний контекст "Історії Русів" (кінець XVIII — перші десятиріччя XIX ст.).
2. Визначити місце і роль "Історії Русів" у становленні української історіографії та нової української літератури.
3. Дати авторський дискурс "Історії Русів" у контексті фольклорної стихії слов'ян та літературного відродження України.
4. Дослідити історико-типологічний характер зв'язків "Історії Русів" із фольклорними жанрами слов'янських народів.

5. Проаналізувати види контактно-генетичних зв'язків "Історії Русів" із російською і польською літературами.
6. Виявити і проаналізувати типологічне сходження образу Мазепи в рецепції анонімного автора "Історії Русів" та історичних жанрах європейської літератури.

7. Охарактеризувати "Історію Русів" як предтечу, імпульс і художнє джерело українського романтизму.

8. Дослідити типологічну спорідненість, інтертекстуальне поле, зв'язок тексту літературної пам'ятки з українською літературою (романом П. Білецького-Носенка "Зиновій Богдан Хмельницький", поемою "Богдан" Є. Гребінки, історичними жанрами М. Костомарова, П. Куліша, Т. Шевченка та ін.), її роль у жанрово-тематичному збагаченні української літератури.

Об'єктом дослідження є "Історія Русів" та європейський контекст розглядуваної доби (етноісторичні праці; збірки українських народних пісень; історичні жанри російських і польських письменників української школи; декабристська поезія; думи К. Рилєєва "Богдан Хмельницький", "Наливайко", "Войнаровський"; "Полтава" О. Пушкіна; "Тарас Бульба" М. Гоголя; "Мазепа" Д. Байрона; "Мазепа" В. Гюго; "Мазепа" Ю. Словацького; роман "Зиновій Богдан Хмельницький" П. Білецького-Носенка; поема "Богдан" Є. Гребінки; роман "Михайло Чарнышенко, или Малороссия 80 лет назад" П. Куліша; наукові праці М. Костомарова; твори Т. Шевченка на історичну тему.

Предметом дослідження є інтелектуальний період, обмежений хронологічними рамками: друга половина XVIII ст. — гіпотетичний час написання "Історії Русів", 40-50-і рр. XIX ст. — час її публікації (1846) та рецепцій у європейській літературі.

Теоретико-методологічною основою дисертації є праці вітчизняних та зарубіжних учених — літературознавців, фольклористів, істориків, філософів, а також наукові праці про "Історію Русів": О. Бодянянського, М. Драгоманова, О. Лазаревського, М. Максимовича, М. Маркевича, М. Костомарова, П. Куліша, І. Срезневського (XIX ст); О. Апанович, І. Борщака, Л. Винара, М. Возняка, М. Грушевського, О. Грушевського, Я. Дашкевича, І. Денисюка, Д. Донцова, Д. Дорошенка, С. Єфремова, Є. Когула, І. Лисяка-Рудницького, Ю. Луцького, Є. Маланюка, Т. Мацьківа, Ю. Мицька, Д. Наливайка, О. Оглоблина, Є. Прицака, О. Стромельського, П. Федченка, П. Хропка, В. Шевчука, М. Яценка та ін. (XX ст.).

Значний обсяг матеріалу спонукав нас поєднати історичний та біографічний підходи у викладі матеріалу і застосувати генетичний, порівняльно-історичний, системно-естетичний та типологічний методи дослідження.

Наукова новизна. Досі відсутнє спеціальне дослідження, в якому б розглядалися шляхи проникнення "Історії Русів" в європейський світ та